HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

ואישתכח כוותי חמת זו טבריא ולמה נקרא שמה חמת על שום חמי טבריא רקת זו ציפורי ולמה נקרא שמה רקת משום דמידלייא ברקתא דנהרא כינרת זו גינוסר ולמה נקרא שמה כינרת דמתיקי פירא כקלא דכינרי אמר רבא מי איכא למאן דאמר רקת לאו טבריא היא והא כי שכיב אינישׁ הכא התם ספדי ליה הכי גדול הוא בששך ושם לו ברקת וכי מסקי ארונא להתם ספדי ליה הכי אוהבי [6]שרידים יושבי רקת צאו וקבלו הרוגי עומק [3]כי נח נפשיה דרבי זירא פתח עליה ההוא ספדנא ארץ שנער הרה וילדה ארץ צבי גידלה שעשועיה אוי נא לה אמרה רקת כי אבדה כלי חמדתה אלא אמר [3](רבה) חמת זו חמי גדר רקת זו טבריא כינרת זו גינוסר ולמה נקרא שמה רקת [7]שאפילו ריקנין שבה מלאין מצות כרמון רבי ירמיה אמר רקת שמה ולמה נקרא שמה טבריא שיושבת בטבורה של ארץ ישראל [8](רבא) אמר רקת שמה ולמה נקרא שמה טבריא שטובה ראייתה אמר זעירא קטרון זו ציפורי ולמה נקרא שמה ציפורי שיושבת בראש ההר כצפור וקטרון ציפורי היא והא קטרון בחלקו של זבולון הואי דכתיב [1]זבולון לא הוריש את יושבי קטרון ואת יושבי נהלול וזבולון מתרעם על מדותיו הוה שנאמר [2]זבולון עם חרף נפשו למות מה טעם משום דנפתלי על מרומי שדה אמר זבולון לפני הקב"ה רבונו של עולם לאחיי נתת להם שדות וכרמים ולי נתת הרים וגבעות לאחיי נתת להם ארצות ולי נתת ימים ונהרות אמר לו כולן צריכין לך ע"י חלזון שנאמר [3]עמים הר יקראו] ושפוני טמוני חול תני רב יוסף שפוני זה חלזון טמוני זו טרית חול זו זכוכית לבנה אמר לפניו רבונו של עולם מי מודיעני [4] אמר לו [3]שם יזבחו זבחי צדק סימן זה יהא לך כל הנוטל ממך בלא דמים אינו מועיל בפרקמטיא שלו כלום ואי סלקא דעתך קטרון זו ציפורי אמאי מתרעם על מדותיו והא הויא ציפורי מילתא דעדיפא טובא וכי תימא דלית בה זבת חלב ודבש והאמר ריש לקיש לדידי [1]חזי לי זבת חלב ודבש דציפורי והויא ששה עשר מיל על ששה עשר מיל וכ"ת דלא נפישא דידיה כדאחוה [1]והאמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן לדידי חזי לי זבת חלב ודבש דכל ארעא דישראל והויא כמבי כובי עד אקרא דתולבקני עשרין ותרתין פרסי אורכא ופותיא שיתא פרסי אפ"ה שדות וכרמים עדיפא ליה דיקא נמי דכתיב [2]ונפתלי על מרומי שדה ש"מ אמר רבי אבהו [4]ועקרון תעקר זו קסרי בת אדום שהיא יושבת בין החולות והיא היתה יתד תקועה לישראל בימי יוונים וכשגברה מלכות בית חשמונאי ונצחום היו קורין אותה אחידת מגדל [6]שיר אמר רבי יוסי בר חנינא מאי דכתיב [5]והסירותי דמיו מפיו ושקוציו מבין שיניו ונשאר גם הוא לאלהינו והסירותי דמיו מפיו זה בית [5] במיא שלהן ושקוציו מבין שיניו זה בית גליא שלהן ונשאר גם הוא לאלהינו אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות שבאדום [5]והיה כאלוף ביהודה ועקרון כיבוסי אלו [6]תראטריות וקרקסיות שבאדום שעתידין שרי יהודה ללמד בהן תורה ברבים [1]אמר רבי יצחק [6]לשם זו פמיים עקרון תעקר זו קסרי בת אדום שהיא היתה מטרופולין של מלכים איכא דאמרי דמרבי בה מלכי ואיכא דאמרי דמוקמי מינה מלכי קסרי וירושלים אם יאמר לך אדם חרבו שתיהן אל תאמן ישבו שתיהן אל תאמן חרבה קסרי וישבה ירושלים חרבה ירושלים וישבה קסרי תאמן שנאמר [7]אמלאה החרבה [2]אם מליאה זו חרבה זו אם מליאה זו חרבה זו רב נחמן בר יצחק אמר מהכא [8]ולאום מלאום יאמץ ואמר רבי יצחק מאי דכתיב [9]יוחן רשע בל למד צדק אמר יצחק לפני הקב"ה רבש"ע יוחן עשו אמר לו רשע הוא אמר לו בל למד צדק אמר לו [9]בארץ נכוחות יעול אמר לו אם כן בל יראה גאות ה' ואמר רבי יצחק מאי דכתיב [10]אל תתן ה' מאויי רשע זממו אל תפק ירומו סלה אמר יעקב לפני הקב"ה רבונו של עולם אל תתן לעשו הרשע תאות לבו זממו אל תפק זו

שטובה ראייתה. שהיו שם גנות ופרדסים:

דכל הנוטל (פרוטה) ממך **בלא דמים אין מועיל.** דכתיב שם יזבחו זבחי צדק וגזל לא מהני בזבח:

טראטריות (ה) וקרקסיאות. י"מ בתי עבודת כוכבים ומכנה אותן טרטא"ל לשון חרפה וקרקסיאות רוצה לומר בית הכסא בלשון ערב וקשה לומר שאותן מקומות מטונפות יכול ללמוד שם תורה אלא ודאי לשממה יהא במהרה בימינו ורוצה לומר בתים שמתאספים שם לוועד של עובדי עבודת כוכבים: הא

שרי יהודה ללמד בהן תורה ברבים. [1]זבולן לא הוריש את יושבי קטרון ואת יושבי נהלול וישב הכנעני בקרבו ויהי למס: שופטים א ל

[2]זבלון עם חרף נפשו למות ונפתלי על מרומי שדה: שופטים ה יח

[3]עמים הר יקראו שם יזבחו זבחי צדק כי שפע ימים ינקו ושפוני טמוני חול: דברים לג יט

[4]כי עזה גבורה תהיה ואשקלון לשממה אשדוד בצהרים יגרשוה ועקרון תעקר: צפניה ב ד

[5]והסרתי דמיו מפיו ושקציו מבין שניו ונשאר גם הוא לאלהינו והיה כאלף ביהודה ועקרון כיבוסי: זכריה ט ז

[6]ויצא גבול בני דן מהם ויעלו בני דן וילחמו עם לשם וילכדו אותה ויכו אותה לפי חרב וירשו אותה וישבו בה ויקראו ללשם דן כשם דן אביהם: יהושע יט מז

[7]בן אדם יען אשר אמרה צר על ירושלם האח נשברה דלתות העמים נסבה אלי אמלאה החרבה: יחזקאל כו ב

[8]ויאמר יי לה שני גוים בבטנך ושני לאמים ממעיך יפרדו ולאם מלאם יאמץ ורב יעבד צעיר: בראשית כה כג

[9]יחן רשע בל למד צדק בארץ נכחות יעול ובל יראה גאות יי: ישעיהו כו י

[10]אל תתן יי מאויי רשע זממו אל תפק ירומו סלה: תהלים קמ ט

רבינו חננאל

דמדליא כרקתא דנהרא, פירוש גבוה כשפת הנהר.

ואישתכח כוותי חמת זו טבריא. שפת הנהר גבוה מן הנהר אף ליפורי יושבת בראש ההר: **כי שכיב אינישׁ הכא.** כשמת אדם גדול בבבל: **ספדי ליה התם.** בטבריא: **ששך.** בבל בחילוף א"ת ב"ש: **ושם לו ברקת.** יצא לו שם בטבריא: **וכי מסקי ארון.** של מת מבבל לקוברו בטבריא: **אמרו הכי.** הספדנין קורין בשווקים בלשון הזה שיצאו לקראת המת: **אוהבי שרידים.** אוהבי ישראל: **יושבי רקת צאו וקבלו הרוגי** העמוקה: ר' זירא עלה מבבל לארץ ישראל ומת שם בטבריא: **[ארץ צבי.** ארץ] ישראל: **גידלה שעשועיה.** של שנער: **בעיבורה.** בחמצעיתה: **לא הוריש את יושבי קטרון.** שבאה לחלקו ועבר על מה שאמר הקב"ה לא תחיה כל נשמה (דברים כ) והניחן לגור שם ביניהם ולהעלות להם מס: **על מדותיו.** על מחלו שנמדד לו מן השמים מדה שאינו חפץ בה: **טוען לריכין לך.** כל אחיך יהו לריכין לך: **על ידי חלזון.** חלזון עולה מן הים להריס ולובנין בדמו תכלת ונמכר בדמים יקרים [1]: **עמים הר יקראו.** מכל השבטים יתקבצו להריך לקנות שפוני טמוני חול: **שפוני זה חלזון.** שהוא דבר חשוב. שפון חשוב בלשון ברייתא: **טרית.** דג שקורין טוינ"א: **זכוכית לבנה.** היולא מן החול כדאמר ביציאות השבת (שבת עו:) וחול של זבולון חשוב משאר חולות ורלוי לזכוכית לבנה: **מי מודיעני.** על זאת לתת לי דמים: כל המולא חלזון ומוטלו בלא דמים אינו מצליח: [2] **שם יזבחו זבחי לדק.** כאשר אסור גזל בעולה כך לא יגזלו ממך כלום שאם יטול שום פרוטה בלא דמים תתקלקל הצדיעה והחול ולא יועיל כלום: **וכל חלב ודבש.** העזים אוכלין תאנים והדבש טוטף מהן והחלב זב מן העזים ונעשים כמין נחל: **ששה עשר מיל.** ד' פרסאות: **לדידי חזי לי וכל חלב ודבש דכל ארץ ישראל.** בכל מקום שהוא שם. ואם באת לגרפו יחד הוי כמדי כובי עד אקרא דתולבקני שם מקום: **אקרא.** מקום מעבר הנהר ובלע"ז פורט"ו: **עדיפי ליה.** חביבי ליה: **יתד תקועה.** לרעה: **אחידת מגדל שיר.** כבוסת מגדל שיר: **והסירותי דמיו מפיו וגו'.** גבי לור כתיב שהוא רשע לגדוש: גלייא (ג) במיא דאשי ע"ז הם לגדוש: **ביבוסי.** היא ירושלים: והיה אדום לגלופי יהודה ועקרון תהיה בית תלמוד בירושלים [1]: **לשם.** עיר שביבשו בני דן: **זו פמיים.** שמשם ירדן יולא כדאמר מר ירדן יולא ממערת פמיים (בכורות דף נה.): **מטרופולין.** לשון יון אימת של מלכות. מטר"א אם. פולין לשון שרלה כדאמר מר עד שבאו דיופלי מהעיר שני שרים (תענית דף יח.): **דמרבי.** שמגדלין שם בני מלכים: **אמלאה החרבה.** ריש"ל דקרא יען אמרה לור על ירושלים אמלאה החרבה עכשיו אתמלא מחורבתה: (ד) **רשע.** זה עשו: **בארץ נכוחות יעול.** את ירושלים יחריב: אמר ילחק להקב"ה יוחן רשע זה (ה) עשו אמר לו הקדוש ברוך הוא רשע הוא: **אמר.** יצחק: **בל למד צדק.** כלומר אין אדם יכול ללמד עליו לדק: **אמר לו.** הקב"ה: **בארץ נכוחות יעול.** כלומר עתיד להחריב את ארץ ישראל: **אמר.** יצחק אם כן בל יראה גאות ה': **זממו אל תפק.** אל תוליאנו מנחיריו. זמם כמין טבעת ברזל [3] שנותנין בחוטמה של אנקה ונמשכת בו ומתוך חוזקה אינה משתמרת כי אם בו:

גרממיא

1. זבולן לא הורישׁ את יושבי קטרון ואת יושבי נהלול וישב הכנעני בקרבו ויהי למס:
2. זבלון עם חרף נפשו למות ונפתלי על מרומי שדה:
3. עמים הר יקראו שם יזבחו זבחי צדק כי שפע ימים ינקו ושפוני טמוני חול:
4. כי עזה גבורה תהיה ואשקלון לשממה אשדוד בצהרים יגרשוה ועקרון תעקר:
5. והסרתי דמיו מפיו ושקציו מבין שניו ונשאר גם הוא לאלהינו והיה כאלף ביהודה ועקרון כיבוסי:
6. ויצא גבול בני דן מהם ויעלו בני דן וילחמו עם לשם וילכדו אותה ויכו אותה לפי חרב וירשו אותה וישבו בה ויקראו ללשם דן כשם דן אביהם:
7. בן אדם יען אשר אמרה צר על ירושלם האח נשברה דלתות העמים נסבה אלי אמלאה החרבה:
8. ויאמר יי לה שני גוים בבטנך ושני לאמים ממעיך יפרדו ולאם מלאם יאמץ ורב יעבד צעיר:
9. יחן רשע בל למד צדק בארץ נכחות יעול ובל יראה גאות יי:
10. אל תתן יי מאויי רשע זממו אל תפק ירומו סלה:

גליון הש"ס

רש"י ד"ה זמנו כו'. שנותנים בחוטמה של אנקה. שבת דף נא ע"ב:

הגהות הב"ח

(א) גמ' מי מודיעני על זאת אמר לו וכו' שכל הנוטל: (ב) שם למיו מפיו זה בית כריא שלהן: (ג) רש"י ד"ה גלייא וכריא לאמי: (ד) ד"ה אמלאה וכו' מחורבתה הס"ד ואמ"כ מ"ש יוחן רשע: (ה) תוד"ה טראטריות י"מ בתי כל"ל ומ' וקרקסיות ממקק וכו' מקומות מטונפות **ירושלים** ללמוד וכו' וטראטריות וקרקסיות דהכא רוצה לומר בתים ב"ב עיין בשבת דף קנ. ופ"ק דע"ז דף יח ע"ב:

לעזי רש"י

טונינ"א. שונה. פורט"ו [פור"ט]. נמל. מטר"א. אם.

מוסף רש"י

כי נח נפשיה דרבי זירא. רבי זירא היה מבבל ובא גולה וגדל בארץ ישראל, והיינו דקאמר ארץ שנער הרה וילדה ארץ צבי גידלה שעשועיה. ואהכי קרי ליה רבי זירא ורב זירא (מו"ק כה:). **אוי נא לה אמרה רקת.** יכולה לומר כן, רקת היא טבריא (שם). **כמבי כובי עד אקרא דתולבקני.** כשתגרף כל המקומות שתעבר לכן (כתובות קיב.). **ופותיא.** רוחב (יבמות סג.). **אמלאה החרבה.** ריש"ל דקרא יען אמרה צור לירושלים האם וגו', אתמלא מחורבתה של ירושלים, ואור מלאום היא (פסחים מב:). **ולאום מלאום יאמץ.** כשעשו גבור יעקב אלם, אין מלכות שיהיה מתקיים יחד (שם) לא יהוו בגדולה, כשזה קם זה נופל (בראשית כה כג).